

О.Є. Шора, Національний аграрний університет, м. Київ

КІЛЬКІСНЕ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ РИЗИКУ БАНКУ

Банківська діяльність в умовах ринкової економіки пов'язана із значною кількістю ризиків, що можуть не тільки погіршити показники діяльності банку, але і призвести його до банкрутства.

Під ризиком у банківській практиці мають на увазі небезпеку (можливість) втрати банком частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи добутку додаткових витрат у результаті здійснення визначених фінансових операцій. Банківські ризики являють собою систему ризиків, кількість яких збільшується в міру ускладнення банківських продуктів, використовуваних комп'ютерних систем збереження й обробки даних, залучення українських банків у міжнародну банківську систему.

При визначенні банківського ризику варто розрізняти поняття “витрати”, “збитки”, “втрати”. Банківська діяльність неможлива без витрат, однак збитки існують при несприятливому збігу обставин, прорахунках і являють собою додаткові витрати, що перевищують заплановані.

Сказане вище характеризує категорію “ризик” з якісного боку, але створює основу для переходу поняття “банківський ризик” у кількісний. Дійсно, якщо ризик – це небезпека втрати ресурсів чи доходу, то існує його кількісна міра, обумовлена абсолютним чи відносним рівнем втрат.

В абсолютному вираженні ризик може визначатися величиною можливих втрат у матеріально-речовинному (фізичному) чи вартісному (грошовому) вираженні, якщо тільки збиток піддається такому виміру.

У відносному вираженні ризик визначається як величина можливих втрат, віднесена до деякої бази, у вигляді якої найбільше зручно приймати або фінансовий стан комерційного банку, або загальні витрати ресурсів на даний вид діяльності, або очікуваний дохід (прибуток).

Власне, втратами вважаються зниження прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами.

Банківські втрати – це насамперед випадкове зниження банківського прибутку.

Таким чином, поняття ризику і втрат тісно пов'язані між собою, Отже, ризик можна описати кількісно, використовуючи категорію втрати.

При визначенні частоти виникнення деякого рівня втрат варто знайти її значення як можна в найбільшій кількості точок, тобто при різних умовах втрат. Для опису точок вводиться поняття зони ризику. Під зоною (сферою) ризику мають на увазі зону, в рамках якої втрати не перевищують якогонебудь визначеного рівня.

Сфера, в якій втрати не очікуються, називається безризиковою зоною, їй відповідають нульові втрати чи негативні (перевищення прибутку).

Сфера припустимого ризику характеризується рівнем втрат, не перевищуючи розміри розрахункового прибутку. У цій сфері ще можливе

здійснення даного виду банківських операцій, оскільки банк ризикує тільки тим, що в результаті своєї діяльності він (у гіршому випадку) просто не одержить прибутку, а всі виробничі витрати окупляться.

Сфера критичного ризику характеризується рівнем втрат, величина яких перевищує розмір розрахункового прибутку, але не більше загального розміру розрахункового виторгу. Такий рівень ризику неприпустимий, тому що банку загрожує небезпека втратити весь свій виторг від даної операції, а це означатиме, що він даремно витратив не тільки час, але й кошти.

Сфера катастрофічного ризику характеризує можливі втрати, що можуть зрівнятися з величиною власних засобів банку, а це призведе до банкрутства банку.

Найбільш повне уявлення про ризик дає так звана крива розподілу ймовірностей втрат чи графічне зображення залежності ймовірності втрат від їхнього рівня, що показує, наскільки ймовірно виникнення тих чи інших втрат. Ймовірності визначених рівнів втрат є важливими показниками, що дозволяють висловлювати судження про очікуваний ризик і його прийнятність, тому дану криву можна назвати кривою ризику.

Спосіб експертних оцінок фактично відрізняється від статистичного методу збору інформації. Він реалізується шляхом обробки даних досвідчених фахівців. Бажано, щоб експерти дали свої оцінки ймовірностей виникнення визначених рівнів втрат, за якими потім можна було б знайти середнє значення експертних оцінок і з їх допомогою побудувати графік кривої розподілу ймовірностей.

Розрахунково-аналітичний спосіб побудови кривої ймовірностей втрат і оцінки на цій основі банківського ризику базується на прикладних математичних методах. Однак прикладна теорія ризику добре розроблена тільки стосовно страхового й ігрового ризиків. Елементи теорії ігор, у принципі, застосовуються до всіх видів банківського ризику, але прикладні математичні методи оцінних розрахунків валютного, фінансового, кредитного й інших ризиків на основі теорії ігор поки не розроблені. У зв'язку з цим розрахунково-аналітичний спосіб аналізу ризиків у банківській практиці практично не використовується.